

Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia

Regulació de la política lingüística en estats federals **Treball de Fi de Grau**

Autora: Paula Garcia Salcedo

Tutora: Joan Botella Corral

Data: 3 de Juny. 2020.

Grau en: Ciències Polítiques i Gestió Pública. Universitat Autònoma de Barcelona

RESUM

La política lingüística és una de les polítiques essencials que ajuden a la convivència en un estat determinat en el qual conviuen diverses llengües. És important que aquest tipus de polítiques siguin gestionades de tal manera que els parlants de les mateixes no vegin el seu idioma en perill. Aquest Treball de Fi de Grau està centrat en intentar abastar i comprendre tots aspectes que giren entorn de la planificació i gestió d'una política lingüística, incorporant així exemples que ajudin a visualitzar diversos escenaris on convisquin diversos idiomes, acabant així amb el cas de l'estat espanyol.

Paraules clau: política lingüística, llengua, valors, estat federal, diversitat lingüística.

RESUMEN

La política lingüística es una de las políticas esenciales que ayudan a la convivencia en un estado determinado en el cual conviven varias lenguas. Es importante que este tipo de políticas sean gestionadas de tal manera que los hablantes de las mismas no vean su idioma en peligro. Este Trabajo de Fin de Grado está centrado en intentar abarcar y comprender todos aspectos que giran en torno a la planificación y gestión de una política lingüística, incorporando así ejemplos que ayuden a visualizar diversos escenarios donde convivan varios idiomas, acabando así con el caso del estado español.

Palabras clave: política lingüística, lengua, valores, estado federal, diversidad lingüística.

ABSTRACT

Language policy is one of the essential policies that help to coexist in a specific state in which several languages coexist. It is important that this type of policy is managed in such a way that speakers of these languages do not see their language as being endangered. This Final Project Grade is focused on trying to cover and understand all aspects that revolve around the planning and management of a language policy, thus incorporating examples that help to visualize different scenarios where several languages coexist, thus ending with the case of the Spanish state.

Keywords: language policy, language, values, federal state, linguistic diversity.

ÍNDIX

INTRODUCCIÓ.....	4
MARC TEÒRIC.....	6
HIPÒTESIS I PREGUNTES	6
UNA PETITA INTRODUCCIÓ AL FEDERALISME	6
QUÉ ENTENEM PER POLÍTICA LINGÜÍSTICA.....	7
QUI HAURIA DE FER AQUESTES POLÍTIQUES	8
ESTUDI DE CASOS	10
ESTATS AMB PLURALITAT LINGÜÍSTICA I REGULACIÓ	10
FEDERALS.....	10
UNITARI	12
REGULACIÓ LINGÜÍSTICA A L'ESTAT ESPANYOL.....	13
UNA LLEI DE LLENGÜES?	15
CONCLUSIONS.....	18
BIBLIOGRAFIA.....	20

INTRODUCCIÓ

La importància del llenguatge, de la comunicació entre les diferents persones que conviuen en una mateixa comunitat, és essencial per al funcionament d'aquesta. És un dels drets fonamentals que tenim les persones que vivim en un determinat estat: deure de conèixer-la i el dret a utilitzar-la, tal com trobem en l'article 3 de la Constitució Espanyola de 1978. És essencial per conviure en societat, però també és important per poder tenir l'oportunitat de participar a nivell polític i sobretot, a nivell laboral, entre molts altres àmbits de la societat.

A nivell pràctic, li podem atribuir moltes propietats, com les que s'han acabat d'esmentar, però és essencial donar-li la mateixa, o fins i tot de vegades cal donar-li més importància, a nivell identitari, és a dir, a tots aquells valors associats a la dignitat. Per a moltes persones, la seva llengua materna, la llengua que solen utilitzar diàriament, forma part de la seva identitat. Això sol estar més associat a llengües minoritàries i que d'una manera o una altra és més fàcil que puguin arribar a ser atacades i per tant fins i tot desaparèixer. Per això, és tan important la gestió que es fa d'aquestes, ja no només de les llengües minoritàries, si no de totes les llengües que es parlen en un estat, i la regulació de la convivència de cadascuna d'aquestes, perquè en totes elles, resideix part d'identitat de les persones que viuen en aquesta comunitat.

Per parlar sobre aquest tema, anem a observar el recorregut que han fet diversos estats en què conviuen diferents llengües, totes elles de caràcter oficial, en matèria de polítiques lingüístiques. També observarem quin dels diferents nivells de govern té les competències en matèria lingüística, en cas dels estats federals, o si s'han dut a terme d'una forma conjunta.

Aquest assaig, posarà la seva visió sobretot en els estats federals plurilingües. Podem trobar grans exemples d'estats federals amb pluralitat de llengües, de manera que, posteriorment podem observar amb més claredat, com es fa la regulació d'aquestes i que diferencia trobem amb altres estats el sistema polític sigui diferent al federal.

L'objectiu d'aquest treball, és evidenciar com es duen a terme aquest tipus de polítiques, ja que com he pogut comprovar durant la realització d'aquest treball i en la recerca de diferents dades i informació, no és un àmbit de la política en el qual es treballi tant, com veurem després a nivell de l'estat espanyol, però alhora és un tema que té molta rellevància per a la població, ja que a la fi i al cap, estem parlant sobre el llenguatge de les persones, sobre la forma de comunicar-se que aquestes tenen, i sobretot, sobre la importància que aquestes persones li donen a la seva llengua. Crec que cal posar certa atenció a aquest àmbit de les polítiques, ja que a part de ser característic per ser un tema, que a el poder associar-se en certa manera als diferents nacionalismes, es pot observar com conviuen diferents perspectives i posicions

contraposades sobre el mateix tema, però, tot i així, cal arribar a un punt intermedi en què que la convivència sigui fàcil per a tots els habitants i els faci sentir-se còmodes en la seva pròpia comunitat.

Arribats a aquest punt, la política lingüística és el tema d'aquest assaig. A continuació podrem anar endinsant-nos en el món de les llengües i la regulació d'aquestes, i sobretot, els qui són els responsables de dur a terme aquest tipus de polítiques i com es gestionen. Farem un petit recorregut per alguns països on la diversitat lingüística no és un problema per a la societat, on conviuen perfectament fins a quatre llengües diferents, fins arribar al cas de l'estat espanyol, on la regulació és un tant diferent, i on hi ha diferents models de gestió dependent de cada comunitat autònoma.

MARC TEÒRIC

HIPÒTESIS I PREGUNTES

La hipòtesi d'aquest escrit gira entorn a la relació que hi ha entre la forma d'estat i les polítiques lingüístiques i és important pel funcionament d'aquestes. Per tant, em plantejo dos preguntes: la forma d'estat influeix a l'hora de parlar sobre aquest tipus de polítiques, o, pel contrari, hem de posar el punt de mira en altres aspectes? I, degut a la gestió i divisió administrativa dels estats federals, és més senzill i eficaç portar a terme aquest tipus de polítiques amb aquesta configuració d'estat?

UNA PETITA INTRODUCCIÓ AL FEDERALISME

Començaré fent una petita introducció al federalisme. La principal atenció estarà en els estats que compreguin una forma d'estat federal i en què dins d'aquesta visquin diferents llengües. Un cop assolit aquest concepte, seria interessant comparar aquesta perspectiva amb la d'altres estats, que no tinguin aquesta organització d'estats, com seria el cas dels estats unitaris, i, per exemple, l'estat espanyol, el que les seves característiques s'aproparan més al model federal que no unitari, però sota el nom d'estat de les autonomies.

Com a estudiant de Ciències Polítiques, el federalisme, era un tema que ja havia tocat. Tot i així crec que és necessari fer un petit apunt sobre aquest tema. Incorporaré una cita de Robert Dahl (1986), que exposa en un text sobre federalisme on s'entén molt bé el que significa: *'per federalisme entenem aquell sistema en què alguns assumptes estan dins de la competència exclusiva de certes unitats locals - cantons, Estats i províncies- i estan constitucionalment més enllà de l'abast de l'autoritat de govern nacional, i on altres assumptes estan constitucionalment fora de l'abast de l'autoritat de les unitats menors.'* (Dahl, 1986). És a dir, els estats federals són aquells en els quals les seves competències són dividides en tres unitats de poder que el comprenen i on l'organització federal i de govern són regulades per la pròpia constitució de l'estat. En el cas contrari trobem els estats unitaris, els quals totes les competències de l'estat recauen sobre el mateix govern central. Arribats aquest punt, és important saber que el federalisme no és un model amb quatre punts a seguir, si no que cada estat, porta a terme la seva pròpia organització federal segons les característiques tant històriques com polítiques de cada estat. D'igual manera, com s'ha comentat al principi d'aquest assaig, també hi ha estats, com és el cas de l'estat espanyol, les característiques

del qual, s'apropen al model federal però no es denominen així (Linz, 1999). Més endavant, m'estendré sobre la qüestió de l'estat espanyol i sobre les conseqüències remarcable que trobem vers els estats federals, centrant-nos, en aquest cas, a la diversitat i pluralitat lingüística, i com a conseqüència, en el tipus de polítiques lingüístiques que es duen a terme, tant a nivell estatal, com autonòmic.

QUÉ ENTENEM PER POLÍTICA LINGÜÍSTICA

Les llengües majoritàries, les més esteses i que se solen parlar més en un determinat estat, són les que normalment es solen relacionar amb els valors comunicatius i com una eina, normalment, merament instrumental. En canvi, les llengües minoritàries, totes aquelles que es solen associar a petites comunitats amb un cert component identitari, solen ser defensades a nivell intern de la comunitat, i se li sol afegir un aspecte més identitari, nacionalista i també cultural. La importància de la llengua, dels idiomes, està paral·lelament relacionada amb la utilitat que li donem les persones i les diferents institucions. És a dir, com més parlada sigui una determinada llengua, més rellevància tindrà i a nivell institucional i estructural, més ben tractada serà. (Morales, Riera, 2019)

Com s'ha comentat a l'inici d'aquestes pàgines, el tracte que un estat li confereix a una llengua és un aspecte fonamental per la vida d'aquesta i per tant per la dignitat de les persones que la parlen. La llengua ens acompanya durant tota la nostra vida, tant a nivell social, amb les relacions que mantenim amb la nostra família i amics, com a nivell laboral. Per tant, es una eina fonamental que ajuda a les persones a viure i conviure en una determinada comunitat i a poder formar part d'aquesta a tots els nivells, tant social, com polític i econòmic.

Com a política lingüística, entenem que són totes aquelles lleis, regulacions i pràctiques que van enfocades al funcionament de les diferents llengües que hi conviuen en un estat, ja sigui per promoure aquestes, o pel contrari, limitar el seu ús, parlant sempre a nivell administratiu i educatiu. En quines zones o regions podem fer ús i promoure les polítiques lingüístiques? Com la implantació de qualsevol tipus de política, s'han de seguir diferents fases, les quals passen des de la recopilació d'informació i de les dades necessàries per poder planificar un pla d'actuació adient al que volem aconseguir, fins a la fase d'avaluació de resultats. En el cas de les polítiques lingüístiques, la planificació lingüística passa per analitzar les llengües que es volen promoure, normalment solen ser les llengües minoritàries, i conseqüentment intentar modernitzar-la, és a dir, fomentar l'ús d'aquesta ja sigui a nivell comunicatiu com ortogràfic i gramatical. També és necessari que la llengua adquireixi un estatus educatiu i

administratiu, mitjançant una fase d'implementació. Aquesta fase d'implementació, ja sigui d'aquest tipus de política com totes, necessita d'ajuda de difusió de diferents projectes, publicacions, formacions de professionals, en aquest cas, majoritàriament el col·lectiu del professorat, entre molts altres ajuts. També cal afegir que tota aquesta fase d'estandardització i implementació d'una política lingüística, també dependrà molt dels objectius que hi hagi darrera d'aquesta. (Aguilera, 2003)

És a dir, tant si es vol mantenir, promoure, expandir o fins i tot, recuperar una llengua, els punts a seguir i les fases seran encaminades a obtenir uns objectius determinats, i en canvi si el que es vol es limitar l'ús d'aquesta, els punts a seguir seran diferents. També cal donar la importància que mereix al context internacional de la zona de la que parlem i, a més, als interessos que hi ha darrera d'aquesta planificació lingüística, ja sigui pel que es vulgui aconseguir per part de les elits, com del que el poble reclami. Moltes vegades aquests interessos poden ser molt dispars, ja que, tal i com s'ha comentat abans, en molts casos, sobretot pel poble, la llengua va lligada a valors que s'associen a la identitat i a la dignitat, per tant, pot xocar amb, ja no només amb les elits en general, si no a una part d'aquestes. (Tapia, 2006)

Per tant, una política lingüística, igual que passa amb tot tipus de polítiques públiques, tot i que poden tenir una fulla de ruta similar, els objectius que es volen assolir per part de la persona o institució que la porti a terme, pot canviar completament l'*estatus quo*, en aquest cas, en matèria lingüística.

QUI HAURIA DE FER AQUESTES POLÍTIQUES

Com a norma general, no hi ha una entitat suprema generalitzada a tots els estats multilingües que s'encarregui de prendre les decisions en matèria de política lingüística. Cada estat regula aquest tipus de política d'una forma diferent, i li dona una posició i una importància a les diferents llengües que hi conviuen de manera, també diferent. Abans d'endinsar-nos en com de diferents en son les regulacions depenent de l'estat del que parlem, cal diferenciar-los segons la configuració d'aquest, és a dir, depèn de l'estructura que compregui l'estat i si hi ha diferents nivells de govern o no, el model o guia a seguir serà una o altra.

Partim de la base de que parlem d'estats democràtics, ja que independentment de la configuració de l'estat, hi comparteixen els valors de convivència i coexistència en societat, per tant, hi ha d'existir un respecte als valors, identitats i expressions de la població. Segons

el llibre dirigit per Bastards i Boix, '*¿Un Estado, una lengua?*', hi ha diferents maneres de fer front a aquest tipus de polítiques, independentment de la configuració de l'estat: pot ser pel govern central, els governs regionals, també pot estar regulat per les zones on es parla aquesta llengua (per exemple, en el cas de Suïssa, que el cantó que parli francès reguli la seva política lingüística, igual amb l'alemany, el romanche o italià) o, per les zones o regions autònomes que tinguin un status determinat. Aquesta visió posa més l'enfoc en quin nivell hauria de fer aquest tipus de política, però també en menciona altra perspectiva. Aquesta segona, fa referència ja no a qui regula aquesta política, si no la manera en la que s'accepta i es posa en marxa: en el consens i com es prenen les decisions. (McRae, 1994)

En el cas de l'estat espanyol, en trobem amb un panorama on, son els governs de les pròpies comunitats autònomes els que porten a terme aquestes polítiques lingüístiques. Una de les propostes que fa Mercè Vilarrubias al seu llibre, una 'ley de lenguas', es que aquestes polítiques es facin des del govern central, per tal que arribi a tots els nivells administratius i totes les institucions centrals de l'estat. És a dir, que amb aquesta llei de llengües, les institucions estatals esdevindrien plurilingües, com ara: museus, tribunal constitucional, ministeris, congressos... (Vilarrubias, 2019).

Mercè Vilarrubias té una perspectiva molt clara sobre com s'hauria de gestionar la política lingüística a un estat, tot i que no pot no ser-hi compartida per tothom. Després hi entrarem més en profunditat sobre el tema de la política lingüística a l'Estat Espanyol, però passant abans per diferents casos d'estats plurilingües.

ESTUDI DE CASOS

ESTATS AMB PLURALITAT LINGÜÍSTICA I REGULACIÓ

Els estats que s'analitzaran, es dividiran de forma dicotòmica: és a dir si comprenen un model federal o unitari. Tot i que hi han molts factors que influeixen i no hi ha un model pur d'estat federal, es farà aquesta divisió, per després poder analitzar de forma més senzilla les diferències que podem trobar alhora de parlar sobre la gestió de les polítiques lingüístiques.

FEDERALS

-CANADA

La qüestió sobre la política lingüística a Canadà, posa al centre de l'estudi dos idiomes: l'anglès i el francès. Ens trobem en una situació on a tot l'estat de Canadà es parla anglès, excepte algunes regions, on hi ha una minoria francòfona. A Canadà en trobem Quebec, on es parla majoritàriament francòfona, i on hi resideix una minoria de població on de parla anglesa. Per tant, tot i que hi ha zones on hi predomina una llengua, també s'ha de tenir en compte que hi conviuen amb persones que utilitzen l'altra.

Al 1867, entra en vigor la Llei Constitucional on es dota d'oficial al francès igual que ho era l'anglès. Aquesta oficialitat ho era només a la província del Quebec, per tant, això va fer que la població continués dividida i que la gent francòfona sigues considerada un nivell inferior, ja que tradicionalment els anglòfons es situaven a un nivell socioeconòmic superior. (Streiche, 2011)

És a partir dels anys seixanta quan tant la societat civil com els diferents organismes públics, es constaten de la importància de dotar al francès de la mateixa importància i oficialitat que se li dona a l'anglès a tot el territori. I es al 1974 on el govern del partit liberal del Quebec signa la Llei sobre la llengua oficial, en busca d'un bilingüisme a la regió i al 1977 s'aprova la carta de la llengua francesa o llei 101. L'objectiu de la llei 101 era dotar d'un mateix estatus al francès que a l'anglès, mitjançant els àmbits principals: l'àmbit educatiu, l'administració pública i provincial i l'àmbit econòmic. L'estratègia que pretenien portar a terme els francòfons del Quebec era que el francès fos la llengua dominant a la seva regió, per tal de que la dominació que hi havia aleshores de la llengua anglesa no acabes per erradicar el francès. Però això també podria fer que els drets de la minoria anglòfona que hi vivien al Quebec es veiessin limitats. Per això les dos lleis treballen per buscar un equilibri entre el bilingüisme que es busca per part de l'estat federal i la dominació del francès que busca el Quebec. A nivell federal s'ha treballat la política lingüística i de minories en tres dimensions, amb la

finalitat de fer efectiu un bilingüisme a nivell de tota la regió. Per una banda trobem com totes les lleis, les reglamentacions dels tribunals, de tots els serveis públics, les prestacions de serveis, etc., es poden obtenir en els dos idiomes. Per altra banda, i molt lligat a l'anterior, hi ha d'haver estat en la representació de professionals públics tant francòfons com anglòfons i amb la total llibertat d'expressar-se en la seva llengua. I per últim les subvencions a les províncies per la promoció de les dues llengües oficials. (Woehrlin, 2005)

Es pot veure com en el cas de Canadà, s'han fet esforços per tal que les dues llengües oficials que hi conviuen, tinguin la mateixa importància a tots els nivells, en tota la regió federal.

-SUÏSSA

El cas de Suïssa, es una mica diferent al de Canadà. Suïssa no té una llengua nacional pròpia, si no que formen part de tres grans àrees lingüístiques europees. Comparteixen l'alemany amb els seus veïns del nord i de l'est, Alemanya i Àustria, el francès amb els veïns a l'oest de França i Italià amb els del sud. Les fronteres lingüístiques de Suïssa no son, a la vegada, fronteres polítiques com ho hem pogut comprovar en Canadà. Fins i tot dins dels mateixos cantons (així és com s'anomenen els estats de la federació suïssa) podem trobar una gran barreja. L'idioma mes parlat a Suïssa es l'Alemany, amb un percentatge del 63% tot i que moltes zones tenen un dialecte concret. El francès es la segona llengua més parlada amb un 22% de població francòfona aproximada. L'italià és parlat per un 8% de la població i un 0,5% en parla romanès. A més d'aquests idiomes, propis de la comunitat suïssa, trobem com, a més, hi ha comunitats d'immigrants on l'idioma mes parlat és el propi del seu país d'origen. L'article 4 del Títol I de la constitució federal Suïssa reconeix les quatre llengües com a llengües nacionals, convertint així, el multilingüisme, com un element central de l'estat. A més, trobem l'article 18 on parla de la llibertat lingüística. Aquest article no fa referència només a que la població pot escollir el idioma que vulgui com a eina purament comunicativa, si no que a més, aquesta llengua pot ser la que utilitzin alhora de comunicar-se amb el govern federal. El govern federal ha de tenir la capacitat d'adreçar-se a la seva ciutadania en l'idioma (els quatre idiomes nacionals), que els hi parli. Per això, tots els membres del govern han de tenir un bon coneixement, d'almenys, dos llengües nacionals. Per la seva banda, els cantons tenen la seva o seves llengües oficials. Trobem cantons que tenen una llengua oficial, altres bilingües o fins i tot trilingües. El sistema educatiu també té un paper molt important. La llengua oficial del cantó es la que acompanya a tots i totes les estudiants durant la seva vida escolar, però també incentiven i promouen molt el multilingüisme. Això per alguna banda ha creat certa controvèrsia, ja que en alguns casos s'ha optat per promocionar l'anglès, en comptes del francès i això ha creat alguns enfrontaments. Aquest conflicte ha agafat un auge

en els darrers 5 anys, ja que per una part, l'auge de l'anglès a tota la història d'Europa es innegable i que s'ha convertit la llengua franca arreu del món, però, tot i això sempre s'ha apostat per una convivència pacífica entre les quatre llengües de l'estat i l'enriquiment que això porta a tots els cantons, els quals tenen la llibertat d'autogestionar en matèria de política lingüística, aspecte que els apropa més a la seva ciutadania i a la vegada, veure com tenen el recolzament per part del govern federal. (Zimmermann, 2018)

UNITARI

-MARROC

La forma d'estat que trobem al Marroc és diferent a la vista en els casos anteriors. Quan parlem del Marroc, hem de tenir en compte que parlem d'una monarquia, llavors l'ordre institucional es bastant diferent del que podem trobar quan parlem d'un estat federal. Al 1999, amb el canvi de monarquia s'introdueixen canvis en l'àmbit de la política lingüística. A partir d'aquest moment, el nou rei del Marroc, Mohammed VI, reconeix l'estat com un país multilingüe. Això porta canvis significatius, sobretot tenint en compte la relació que té la llengua amb les diferents cultures. La situació del Marroc i el mercat lingüístic que el caracteritza, comporta moltes vegades diferents conflictes i confrontacions, ja que ens trobem davant d'un espai on hi conviuen diferents grups lingüístics i identitaris creant així, diferents relacions de poder i lluites. (Moustaoui, 2006)

Per parlar de les llengües al Marroc, hem de parlar de tres grans blocs de llengües: per una banda les llengües àrabs del Marroc, en segon lloc, l'Amazighe i per últim, les llengües europees. En quant a les llengües àrabs, podem trobar una gran varietat de dialectes. Primer, el *Fusha* o àrab clàssic, considerat com l'àrab pur i el que trobem al *Corán*. Després, trobem el *Darija*, que es l'àrab que es parla al Marroc. Aquest seria l'àrab estàndard, però depenent del país del que parlem i de les necessitats dialectals de cadascun d'ell, l'idioma variarà. I per últim, parlant de les llengües àrabs, podem distingir entre els diferents dialectes que es parlen segon la zona: per exemple a les grans ciutats centrals com Casablanca i Rabat tindran un deix determinat, i en canvi, les zones rurals un altre. En el segon bloc de llengües, trobem el Amazighe, el qual no es tan estès com l'àrab, però en les zones on es parla, també es fa a nivell administratiu tot i que s'acostuma a utilitzar de manera més oral que no pas escrita. I per últim, les llengües europees. El francès és la més utilitzada, sobretot al nord del Marroc, i s'associa a cert estatus, molt utilitzada en l'àmbit econòmic i científic, i llengua que s'intenta que acompanyi als estudiants des de primer curs. El castellà té un petit pes, tant per la història

com per la proximitat a Espanya. I per últim, l'anglès, que té un gran pes a nivell internacional. Al Marroc ens trobem com hi una jerarquització lingüística on, depenent de la posició social, la població parlarà una llengua, com l'àrab estàndard, o més, com per exemple el francès i l'àrab. Son les mateixes estructures sociopolítiques i les pròpies polítiques lingüístiques les que perpetuen la jerarquització lingüística. (Filali, 2017)

Al Marroc ens trobem com hi una jerarquització lingüística on, depenent de la posició social, la població parlarà una llengua, com l'àrab estàndard, o més, com per exemple el francès i l'àrab. Son les mateixes estructures sociopolítiques i les pròpies polítiques lingüístiques les que perpetuen la jerarquització lingüística. Des de la descolonització del Marroc, s'ha volgut apostar per una política d'arabització, degut a la multiculturalitat que va portar aquesta etapa i al reforçament de les llengües institucionals. Això últim vol dir, que des de l'administració s'ha reforçat el francès, ja que com s'ha anomenat abans, dota de cert estatus i a l'àrab clàssic (el pur) i l'estàndard. Tots els altres dialectes que es parlen en les diferents zones estan lligats a una desigualtat lingüística i a una invisibilitat, ja que segueixen considerats dialectes com es el cas del *Darija*, tot i ser l'àrab estàndard que es parla al Marroc. A més, l'estat té un paper molt important en això ja que la invisibilitat provoca que per exemple, el *Darija*, no tingui un paper rellevant en la política lingüística, aspecte molt reclamat per la població marroquina. (Moustaoui, 2009)

REGULACIÓ LINGÜÍSTICA A L'ESTAT ESPANYOL

La dictadura franquista (1939-1975), va estar caracteritzada per un fort centralisme i per la prohibició i acorralament de totes les llengües que no fossin el castellà. Durant la transició democràtica, es va passar per una descentralització, fins a dia d'avui. La nova estructura político-territorial que va assolir l'estat espanyol va ser la d'estat de les autonomies. La Constitució Espanyola (a partir d'ara CE) del 1978 parla sobre la configuració de l'estat, que tot i no atendre a un model federal, hi comprenen tres nivells administratius: el central, l'autonòmic i el municipal, es a a dir, es parla d'un estat unitari descentralitzat. L'article 2 de la CE diu: *La Constitució es fonamenta en la indissoluble unitat de la Nació espanyola, pàtria comuna i indivisible de tots els espanyols, i reconeix i garanteix el dret a l'autonomia de les nacionalitats i regions que la integren i la solidaritat entre totes elles* (Constitució Espanyola del 1978). Per tant, des de la CE, ja es reconeix les diferents nacionalitats que componen l'estat espanyol i, com a tal, tots els aspectes culturals de cadascuna d'elles, com l'idioma, en el cas de les regions bilingües. (Rius, Martín, 2014)

Centrant-nos en l'àmbit lingüístic, la organització lingüística que segueix l'estat espanyol segons la constitució es la de bilingüisme territorial. Això vol dir, que aquelles comunitats amb dues llengües oficials, és a dir, bilingües, tenen plenes competències en política lingüística. A part de l'article 3 de la CE, on es reconeix la oficialitat de les llengües en la seva comunitat autònoma, trobem els estatuts d'autonomia de les mateixes. A l'estat espanyol hi ha molta diversitat lingüística: hi ha quatre idiomes oficials, el català, el gallec, l'euskera i el valencià. També trobem l'aragonès, que no es un idioma que es recull a la CE com a cooficial, de la forma que sí que ho son els que s'han acabat de mencionar, però que dins de la seva regió si que ho és. I per últim trobem varies llengües no oficials, però si que es parlen encara que amb un número més inferior de parlants com l'aragonès i l'asturià. (Vilarrubias, 2019? Les llengües que trobem en l'estat espanyol, exceptuant el castellà, son llengües minoritàries. Per tant, les polítiques lingüístiques que es portin a terme, son essencials per la supervivència d'aquestes. En el cas de Suïssa, com ja s'ha comentat, les llengües que es parlen, no es parlen únicament en aquest estat, per tant, si es volgués, per exemple, silenciar una llengua per qualsevol motiu, no es perdria. En el cas d'Espanya, si es fes amb el català o l'euskera, per exemple si. Per tant és molt important enfocar les polítiques socials i educatives al pluralisme i a la conservació i perduració d'aquestes llengües, ja que al final estem parlant identitats lingüístiques, molt lligades a la cultura i als valors de les persones i ja no només de les nostres, si no que a totes les persones immigrants que contribueixen a l'enriquiment i la diversitat lingüística i cultural de qualsevol estat.

A Espanya, molts dels conflictes que han hagut amb alguna Comunitat Autònoma, sobretot amb Catalunya, s'ha traduït en polítiques enfocades a limitar l'ús del català, amb la finalitat ja no només de reprimir i frenar la identitat catalana, com s'ha vist per exemple en l'àmbit educatiu i la llei Wert. Moltes vegades s'han fet polítiques lingüístiques molt oposades des del govern estatal per una banda, i per altra la Generalitat. Per tant, tot i que en matèria lingüística les competències estan compartides entre el govern autonòmic i estatal, si les polítiques que es porten a terme son tan contradictòries, sent unes mes defensives i altres mes ofensives, és molt difícil que es pugui arribar a un punt intermig. (Milian, 2019)

UNA LLEI DE LLENGÜES?

Al llarg del present treball, s'ha posat al centre de l'estudi la política lingüística. Hem vist l'essencial que pot ser en un determinat estat i context l'elaboració i la gestió d'aquestes mateixes. S'han vist diversos casos on trobem una situació en què conviuen diversos idiomes en un mateix estat. En un primer moment s'ha volgut enfocar aquest treball des d'una perspectiva amb una clara divisió per fer una diferenciació en el que s'esperava, que les diferències entre estats amb diferent organització territorial fossin clares. Arribats a aquest punt, s'ha pogut comprovar que potser el focus no és essencial posar-lo en aquest aspecte.

Hem estudiat diversos casos amb organitzacions territorials diferents. D'una banda, hem vist dos casos d'estats federals: Suïssa i el Canadà. Centrant-nos en aquests casos, es pot dir que sí que hi ha certa semblança entre els dos. Encara que trobem com la història i tradició entre ells és molt dispar, sí que, el model lingüístic és molt semblant. Ens trobem amb dos estats en què el plurilingüisme és un punt essencial del pacte constitucional, i és la pròpia constitució i l'estructura federal de l'estat la que dóna suport aquesta condició.

Tant Suïssa com Canadà, en la seva constitució parlen de poble suís i canadenc, respectivament. Parlen sobre la unió d'un poble dins d'un mateix territori, aspecte que, com es pot veure, pot anar perfectament acompanyat d'una diversitat lingüística i cultural. Tal com diuen les seves constitucions, una de les bases del mateix Estat i tot i que es concep com a unitari, en un sentit merament territorial, i que el poble és un, el plurilingüisme forma part del funcionament d'aquest. Al seu torn, no tenen un idioma comú. En el cas de Suïssa, hem pogut comprovar, com són quatre idiomes els que conformen l'estat i comparteixen l'oficialitat. Cada un parlat en una àrea determinada, tot i que des d'aquesta mateixa, s'aposta per la pluralitat dins del seu mateix territori. I per la seva banda, el Canadà, on en la major part del territori es parla anglès, exceptuant el Quebec i algunes províncies, on es parla francès.

La relació més essencial que trobem entre aquests dos estats, és que, tot i que no tenen un idioma comú, totes les llengües formen part del teixit lingüístic del territori i estan situades al mateix nivell, formant així, part de l'estructura administrativa central i de la política pública. Tant al Canadà com Suïssa, trobem com, tant els documents administratius que es produeixen com a les cambres del parlament i, en definitiva, tot l'escenari polític, s'utilitzen les llengües que conformen l'estat, creant així un mateix estatus per a totes.

En definitiva, en el cas dels estats federals estudiats, es pot comprovar com segueixen el principi de territorialitat lingüística, on no hi ha un idioma comú a tota la població, i, on les

llengües utilitzades en les diferents zones de l'estat tenen la condició d'oficialitat dins d'ell i, per tant, al no haver-hi un idioma compartit, tots ells formen part dels òrgans centrals de l'estat.

D'altra banda, trobem els estats amb una organització territorial unitària. Per parlar d'aquest tipus de casos, s'ha posat com a exemple al Marroc. El cas del Marroc és una mica més peculiar, ja que centra la seva política lingüística en un aspecte més cultural. Com s'ha comentat anteriorment, després del període colonial que va patir el país, va optar per dur a terme una política d'arabització. Aquesta política d'arabització va arribar a la política lingüística. Per tant, ens trobem en una situació en què s'aposta una mica pel contrari de que feien els estats anteriors. A causa de la història d'aquest país i la situació en què ha estat vivint durant tants anys, vol tornar a tenir una cultura molt vinculada als seus orígens, per tant, s'opta per un procés d'arabització, on l'àrab, estigui al centre del teixit social, cultural i lingüístic de l'estat.

Com s'ha vist, no tots els estats segueixen el mateix procés ni la mateixa gestió a l'hora de dur a terme una política lingüística. En aquest cas s'han posat països amb característiques diferents, per veure, si tot i així, hi havia alguna característica semblant. De tota manera, és essencial tenir en compte els aspectes interns de cada estat, ja que faran que la política lingüística d'un país segueixi uns punts determinats o uns altres.

Per acabar amb aquesta comparativa dels països, parlarem del cas de l'estat espanyol. Com hem pogut observar abans, la política lingüística forma part de les competències de les CCAA. L'article 3 de la CE i els estatuts d'autonomia de les comunitats bilingües són les principals (i gairebé les úniques), legislacions en l'àmbit de la política lingüística. Podem trobar algunes semblances amb els casos dels estats federals comentats, en part, ja que comparteixen una organització territorial semblant. Parlem d'estats amb un model d'estat plurilingüe, on, a més, en la pròpia constitució s'esmenta aquest caràcter de plurinacionalitat. Les diferències principals que podem trobar entre Suïssa i el Canadà amb l'estat espanyol, és l'elevació de totes les llengües oficials a un altre nivell. Hem posat com a exemple, com en el parlament suís i canadenc i en l'administració general de l'estat, com es troben al mateix nivell totes les llengües oficials. Sí que s'ha de destacar, que en aquests estats no hi ha una llengua oficial compartida per tots, per això, potser, és més fàcil fer-ho, però de totes maneres no eximeix que a l'estat espanyol es pugui fer de la mateixa manera. Mercè Vilarrubias a 'Por una Ley de Lenguas', mostra com hauria de ser una llei de llengües oficial, la qual s'apropa una mica al vist en els estats esmentats.

Vilarrubias parteix de la base que la diversitat lingüística és una realitat a Espanya. Un aspecte molt lligat a això, són els drets lingüístics de les persones. Una llengua, un idioma, al final

està directament vinculada amb els drets dels parlants, i, per tant, amb les persones. En el cas de la situació en què ens trobem a Espanya, és essencial tenir en compte els interessos dels diferents grups socials que hi viuen, ja que no tothom té perquè tenir la mateixa inclinació cap a una llengua en un territori determinat. Per tant, Vilarrubias parla molt sobre fer polítiques encaminades a la protecció de les llengües minoritàries, però també a la 'no' obligació per part de la ciutadania a haver d'utilitzar-la. La obligatorietat també va vinculada amb els interessos de cadascú, és a dir, no està obligada a saber un determinat idioma, però sí que pot ajudar-te a poder moure't millor en certes situacions: àmbit laboral, social, polític... Tot i això, la proposta que Vilarrubias fa, es que, a part de la necessitat de traslladar el debat lingüístic fora de tot l'espectre ideològic que fins ara està envoltat, es, reformular el règim lingüístic que hi ha a l'estat espanyol. Per això, utilitza com a referència a estats plurilingües amb característiques similars a les nostres i que, aquesta diversitat lingüística, sigui un dels eixos en la convivència de la població.

Com s'acaba d'esmentar, cal que la llengua no entri dins el joc partidista de càstig. Com s'ha pogut comprovar alguna vegada, la llengua ha estat de les primeres mesures que s'ha pres per part del govern central per castigar les CCAA bilingües, com vam poder veure amb la llei Wert. Cal que la llengua no es toqui per interessos partidistes per castigar-se els uns entre els altres. Per tant, a causa de totes aquestes situacions que es donen a l'estat espanyol, i utilitzant, com s'ha esmentat abans, algunes mesures d'altres estats amb característiques lingüístiques similars, Vilarrubias, amb la seva proposta de llei pretén obtenir dos objectius: el primer, que la població pugui expressar-se davant les institucions estatals i governamentals amb la seva llengua materna o amb la que més còmodes se sentin (parlant de les cooficials), i el segon objectiu "regular aquesta diversitat lingüística a partir dels drets lingüístics individuals". Pel que fa al primer objectiu, es traspassarien certes obligacions lingüístiques tant a l'administració central com a l'autonòmica (de les CCAA bilingües). A què obligacions es refereix? Doncs en el cas de l'administració central, han de tenir la capacitat de comunicar-se oralment i per escrit en les quatre llengües oficials. Igual que l'ha de fer l'administració central de l'estat, també ho han de dur a terme les entitats públiques, el funcionariat, el congrés i el senat, els actes d'estat, les retolacions de les ICE (institucions centrals de l'Estat), campanyes informatives ... En definitiva, totes les accions i espais que vagin enfocats al conjunt de la ciutadania. I per part de les administracions autonòmiques, passaria el mateix, el funcionariat, l'atenció als clients en les administracions autonòmiques, les retolacions i senyalitzacions i l'educació i la cultura, han de proveir-se en els dos idiomes que siguin cooficials al territori i que cada usuari pugui tenir dret a consumir-lo en l'idioma que ell o ella prefereixi. I el segon objectiu parlava sobre la regulació a partir dels drets individuals. Aquest va molt lligat amb el primer objectiu i el que busca, es que tothom pugui tenir el dret

d'expressar-se (sempre parlant de les ICE i de les institucions autonòmiques) i a rebre informació i documentació en l'idioma que vulgui, tant en castellà com en l'idioma oficial de la CCAA. (Vilarrubias, 2019)

Com a conclusió pròpia d'aquesta part, i com una petita reflexió de tot aquest treball, crec que és important destacar, que no es pot obligar la gent a parlar una llengua si se senten més a gust parlant la seva, però el fet promocionar un idioma minoritari i fer que no es perdi, és molt important tant per l'idioma en si, com per als parlants del mateix.

CONCLUSIONS

Al llarg d'aquest treball, s'ha intentat fer un recorregut que abastés els aspectes més importants que giren entorn d'una política lingüística i alguns exemples per a comprendre com pot arribar a funcionar en diversos estats.

Hem parlat sobre que es i per a que serveix una política lingüística. Igual que tot tipus de polítiques, serveix per gestionar, planificar algun aspecte de la vida o comportament social de les persones que viuen en una determinada comunitat, una política lingüística, en concret, serveix per regular les diferents llengües que conviuen en un estat o zona determinada per promoure o limitar l'ús d'aquestes.

S'ha posat d'exemple dos estats federals, com Suïssa i el Canadà, i un unitari, el Marroc, i l'estat espanyol. S'ha pogut observar que, l'organització territorial, no és una característica essencial que ens pugui mostrar diferències significatives entre un tipus de política lingüística i una altra, però sí que potser, el fet que un estat tingui una organització territorial federal, pot fer que sigui més fàcil gestionar aquest tipus de polítiques.

També, s'ha intentat posar el focus en el cas d'Espanya. Personalment és el cas que més interès em genera, ja que visc en primera persona aquesta realitat. S'ha fet un recorregut per la situació en què es troba l'Estat espanyol i, posteriorment, s'ha comentat la perspectiva que té Mercè Vilarrubias, un lingüista i escriptora catalana. Vilarrubias proposa uns canvis que tot i no ser molt excessius, sí que poden ser canvis, que es notin en el dia a dia de les persones i millori, d'una manera o altra, la situació lingüística de les persones en les CCAA bilingües. També cal destacar que, sobretot a l'estat espanyol i Catalunya, tota la situació lingüística també es vincula a la ideologia i el nacionalisme.

És important que es promocióni les llengües minoritàries. Per exemple, en el cas del País Basc, trobem com poc a poc l'euskera es va perdent. En el cas de Catalunya, ens trobem amb una perspectiva millor, on degut a que l'ensenyament es en català, la gent el sap parlar. Des del meu punt de vista, crec que l'ensenyament sigui en català, és molt positiu per la ciutadania, ja que hi ha un alt percentatge de persones que amb la seva família i el seu entorn més proper parla en castellà, i així es una forma de que no es perdi.

Com he comentat abans, no es pot obligar a ningú a parlar una llengua amb la que no es senti còmode, però el fet de promocionar-la es essencial, i més, parlant de llengües minoritàries, on la protecció d'aquestes és fonamental per la supervivència d'aquestes i, com s'ha dit al principi, son llengües molt vinculades als valors de les persones.

Com a conclusió, les polítiques lingüístiques son un tipus de polítiques que son fonamentals en les societats on hi conviuen diferents idiomes i on, a més, aquests idiomes estan molt vinculats comunitats diferents. En definitiva, les llengües pertanyen als seus parlants, al poble, i no haurien d'estar supeditades als interessos de l'elit política.

BIBLIOGRAFIA

Aguilera-Martín, J.A. (2003). Política y planificación lingüística. *Interlingüística (Asociación de Jóvenes Lingüistas)*. Numero 14, pp 91-96. De: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=918566>

Dahl, Robert A. 1986, 'Federalism and the democratic process'. *Democracy, liberty and equality*, Bergen, Norwegian University Press: 144-126

Filali-Mouncef, L. (2017). Situación lingüística de Marruecos: multilingüismo y jerarquías. Euskal Herriko Unibertsitatea, País Basc. De: <https://core.ac.uk/download/pdf/132351511.pdf>

Linz, J. J. (1999). Democracia, multinacionalismo y federalismo. *Revista Española de Ciencia Política*. Volumen 1 (Número 1), pp 7-40. De: <https://recyt.fecyt.es/index.php/recp/article/view/37286/20804>

McRae, K. (1994). El establecimiento de una política lingüística en sociedades plurilingües: cinco dimensiones cruciales. En Bastardas, A., Boix, E. (1994). *¿Un estado, una lengua? La organización política de la diversidad lingüística* (pp 75-98). Barcelona: Ediciones Octaedro

Milian, A. (2019). I, ara, quina política lingüística cal reclamar a l'Estat espanyol?. *Revista d'Estudis Autonòmics i Federals-Journal of Self-Government*. Volum 30, pp 147-169. De: https://presidencia.gencat.cat/web/.content/ambits_actuacio/desenvolupament_autogovern/ia/publicacions/REAF-JSG/REAF-ePub-pdf/reak30.pdf

Morales-Galvez, S. Riera-Gil, E. (2019) Què són polítiques lingüístiques justes? Els paradigmes actuals de la justícia lingüística. *Revista d'Estudis Autonòmics i Federals-Journal of Self-Government*. Volum 30, pp 25-56. De: https://presidencia.gencat.cat/web/.content/ambits_actuacio/desenvolupament_autogovern/ia/publicacions/REAF-JSG/REAF_articles/REAF-30-desembre-2019/reak30-morales-riera.pdf

Moustaoui, A (2009), Dariya en la política lingüística de Marruecos: entre la falta de reconocimiento político y el empoderamiento social, *Actas del III Congreso Internacional de Árabe Marroquí. Estudio, enseñanza y aprendizaje*, pp. 141-158. De: https://www.researchgate.net/publication/340678351_DARIYA_EN_LA_POLITICA_LINGUISTICA_DE_MARRUECOS_ENTRE_LA_FALTA_DE_RECONOCIMIENTO_POLITICO_Y_EL_EMPODERAMIENTO_SOCIAL

Moustaoui, A. 2006. "El nuevo modelo de política lingüística en Marruecos y la legislación que lo sustenta". *Al-Andalus-Magreb, Revista científica de la Universidad de Cádiz dedicada a Estudios Árabes e Islámicos*. Numero 13, pp. 231-250. De: <https://rodin.uca.es/bitstream/handle/10498/7977/31655427.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Rius, J. Martín-Zamorano, M. (2014) ¿Es España un Estado casi-federal en política cultural? Articulación y conflicto entre la política cultural del Estado central y la del Gobierno de Cataluña. *Revista d'Estudis Autonòmics i Federals Journal of Self-Government*, Número 19, pp 234-273. De: https://presidencia.gencat.cat/web/.content/ambits_actuacio/desenvolupament_autogovern/iea/publicacions/REAF-JSG/REAF_articles/REAF-19-abril-2014/ reaf19_rius_martin.pdf

Streicher-Arseneault, V. (2011). La planificación lingüística en Quebec y en Cataluña. *Tinkuy: Boletín de investigación y debate*, Numero 15, pp-82-11. De: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/3415409.p>

Tapia-Blanco, J. (2006). La lingüística y el cambio social. *Economía, Sociedad y Territorio*. Volum 6, numero 21, pp. 275-282. De: <https://biblat.unam.mx/es/revista/economia-sociedad-y-territorio/articulo/cooper-robert-l-la-planificacion-linguistica-y-el-cambio-social-espana-cambridge-university-press-1997-253-p-isbn-84-8323-0186-la-linguistica-y-el-cambio-social>

Vilarrubias, M, (2019), *Por una ley de lenguas*, Barcelona, Editorial Deusto

Woehrilin, J. (2005). El régimen lingüístico en Canadá. Conflictos y complementariedades entre las políticas lingüísticas de las autoridades federales de Quebec y de las otras provincias. *Revista Aragonesa de la Asministración Pública*, Número 27, pp. 319-344. De: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=1445509>

Zimmermann, A (05/06/2018). Schweiz, Suisse, Svizzera, Svizra: política lingüística en Suiza. En acte presidit pel degà Albert Branchadell a la Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona. De: <https://www.uab.cat/web/sala-de-prensa/detalle-noticia/video-de-la-conferencia-sobre-politica-linguistica-en-suiza>
1345667994339.html?noticiaid=1345764366989